

SŁAWOMIR ŁOTYSZ
Uniwersytet Zielonogórski
Wydział Inżynierii Lądowej i Środowiska
Instytut Budownictwa

Wirtualna ekspozycja Inventing Europe

We wrześniu 2012 r. została udostępniona w Internecie wirtualna ekspozycja pt. „Inventing Europe” (www.inventingeurope.eu). Jest to nowatorska platforma, która dzięki wspólnemu wysiłkowi historyków techniki i muzealników opowiada historię Europy widzianą przez pryzmat rozwoju techniki.

Oficjalna prezentacja ekspozycji „Inventing Europe” miała miejsce miesiąc później, podczas kongresu SHOT (Society for the History of Technology) w Kopenhadze. SHOT to największe i posiadające najdłuższą, sięgającą 1958 r., tradycję międzynarodowe stowarzyszenie skupiające historyków techniki. Najstarsze i największe — to co dla jednych jest powodem do dumy, dla innych brzmi jak gwarancja skostnienia! Taką właśnie, prowokacyjną tezę postawił profesor Johan Schot z Politechniki w Eindhoven, jeden z czołowych holenderskich historyków techniki i lider programu badawczego, którego jednym z efektów jest omawiana ekspozycja.

Wszystko zaczęło się w 1999 r. wraz z narodzinami Tensions of Europe — międzynarodowej, dość luźnej sieci skupiającej historyków techniki. Różnorodne inicjatywy i wspólne projekty badawcze przedsięwzięte w ciągu tego czasu przez badaczy z różnych krajów zaowocowały uruchomieniem w 2006 r. programu badawczego „Making Europe”, w ramach którego czteremastu wybitnych historyków techniki przystąpiło do opracowania sześciu monografii zawierających omówienia różnych aspektów europejskiej techniki w ciągu ostatniego półtora wieku. Pierwsze książki z tej serii ukażą się w 2013 r. nakładem wydawnictwa Palgrave Macmillan. Prace te w dużej mierze bazują na oryginalnych badaniach archiwalnych, a współpracujący z autorami tych książek badacze prowadzili kwerendy praktycznie we wszystkich krajach europejskich. Tematy tych zbiorowych opracowań to: technika życia codziennego, rola ekspertów w przepływie idei, przemiany wywołane przez rozwój infrastruktury, wpływ technokracji na kształtowanie regulacjonizmu europejskiego, rola rewolucji komunikacyjnej oraz miejsce Europy w epoce globalizacji. Już na pierwszy rzut oka widać, że zakres tematyczny niektórych monografii musi się pokrywać, stąd podczas regularnych warsztatów, na których autorzy spotykali się w ciągu ostatnich lat, nie brakowało napięć i gorących dyskusji.

Ważnym założeniem przyjętym przez pomysłodawców serii było szerokie wykorzystanie oryginalnego materiału ikonograficznego. Stąd jako priorytet uznano bliską współpracę z muzeami nauki i techniki, a także z innymi europejskimi instytucjami powołanymi do ochrony dziedzictwa kulturowego. Formalne porozumienie w sprawie powołania konsorcjum podpisali przedstawiciele dziesięciu europejskich instytucji. W pierwszym rządzie należy wymienić Science Museum w Londynie i Deutsches Museum w Monachium. Ponadto w programie uczestniczą dwa muzea techniki mające status narodowych: Norweskie Muzeum Techniki (Norsk Teknisk Museum) w Oslo oraz Węgierskie Muzeum Transportu i Techniki (Magyar Műszaki és Közlekedési Múzeum) w Budapeszcie. Ważnymi partnerami są także trzy muzea z Holandii — Museum Boerhaave, Holenderski Instytut Obrazu i Dźwięku (Nederlands Instituut voor Beeld en Geluid) i Science Center NEMO, następnie fińskie muzeum Vapriikki (Vapriikki Museokeskus) z Tampere, Instytut Badań Tropikalnych (Instituto de Investigação Científica Tropical) z Lizbony oraz Centrum Dokumentacji Życia Codziennego w NRD (Dokumentationzentrum Alltagskultur der DDR) z Eisenhüttenstadt. Specjalny status ma współpraca z europejską biblioteką cyfrową Europeana.

Początkowo wirtualna ekspozycja była pomyślana jako narzędzie promujące wspomnianą serię monografii. Historie przedstawione w „Inventing Europe” powstały na podstawie sugestii autorów książek, jednak z czasem ekspozycja ewoluowała w stronę bytu samodzielnego. Obiekty, na kanwie których trzech redaktorzy (Alec B a d e n o c h, Suzanne L o m m e r s i piszący te słowa) opracowywali poszczególne historie, w przeważającej większości pochodziły ze zbiorów partnerskich instytucji uczestniczących w konsorcjum. Cała ekspozycja wirtualna ma strukturę hierarchiczną. Dzieli się na sześć tzw. wystaw (*exhibits*), które zostały zainspirowane sześcioma książkami. Każda wystawa dzieli się z kolei na sześć tras zwiedzania (*tours*), o ile trzymać się terminologii muzealnej. Trasy w końcu składają się z sześciu krótkich historii bazujących na obiektach (*items*). Na stronach poświęconych poszczególnym historiom w specjalnym oknie automatycznie załadowywane są miniatury podobnych obiektów ze zbiorów muzeów partnerskich oraz z biblioteki Europeana, co poszerza możliwości eksploracji danego wątku.

Od października 2012 r. wirtualna ekspozycja jest wykorzystywana w procesie dydaktycznym podczas zajęć z historii techniki na kilku uczelniach w Holandii, Grecji, Niemczech, Czechach, Bułgarii, Portugalii i Polsce. Uczestniczący w eksperymencie wykładowcy wykorzystują program wypracowany przez zespół pod kierownictwem Johana Schota. Przy końcu roku akademickiego 2012/2013 planowane jest podsumowanie wyników pracy studentów z różnych krajów. Bardzo ważnym aspektem zajęć dydaktycznych prowadzonych przy wykorzystaniu tej platformy jest nabycie przez młodzież umiejętności pracy z wykorzystaniem źródeł podstawowych i zapoznanie się z przebogatymi zasobami cyfrowych repozytoriów europejskich muzeów, archiwów i bibliotek.

Choć na ocenę efektów wykorzystania ekspozycji „Inventing Europe” w procesie dydaktycznym przyjdzie jeszcze poczekać, to już dziś warto podkreślić, że przedstawiciele muzeów uczestniczących w programie wyrażają się o nim entuzjastycznie. Instytucje te różniło sporo — rozmiar, charakter, stopień zaawansowania digitalizacji zbiorów czy tematyka kolekcji. Różniły się też renomą. Dla tych dużych i znanych, jak Science Museum czy Deutsches Museum, udział w naszym projekcie był jedną z wielu form aktywności. W pozostałych natomiast dostrzeżono w tej współpracy szansę na szersze zaprezentowanie swoich kolekcji. To, co łączyło te instytucje to entuzjazm i zaangażowanie w prace nad sfinalizowaniem wspólnego zadania.

Ekspozycja „Inventing Europe” jest platformą otwartą. Dano możliwość tworzenia tematycznych tras wycieczkowych przez kuratorów. Obecnie funkcjonuje już kilka takich tras przygotowanych przez prawdziwych kuratorów z partnerskich muzeów. W przyszłości planujemy zamieścić w specjalnej sekcji wybrane prace studentów wykorzystujących tę platformę.

Po ocenie efektów funkcjonowania wirtualnej ekspozycji przyjdzie czas na fazę drugą. Już teraz lista potencjalnych partnerów ze strony muzeów pragnących uczestniczyć w tym programie wydłuża się i – co jeszcze ważniejsze — swój akces zgłaszają instytucje z krajów dotychczas nieobecnych w programie. Chętnych do wykorzystania omawianej platformy w procesie dydaktycznym również nie brakuje. Relacje z bieżących wydarzeń związanych z wirtualną ekspozycją zamieszczane są na stronie www.facebook.com/InventingEurope.

Jednym z obiektów wykorzystanych w ekspozycji „Inventing Europe” jest fotografia fińskiego obwoźnego sprzedawcy maszyn do szycia firmy Singer z 1929 r. Towarzysząca fotografii historia wyjaśnia fenomen popularności tej formy sprzedaży w Finlandii. (Reprodukcja za zgodą Vapriikki Museokeskus, www.inventingeurope.eu/exhibit1tour2item3/)